

УДК 342.98

DOI <https://doi.org/10.32782/ln.2024.23.26>

Хальнов А.С.

*аспірант Інституту права
ЗВО «Міжнародний університет бізнесу і права»*

Рачинська І.М.

*кандидат юридичних наук, доцент
ЗВО «Міжнародний університет бізнесу і права»*

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАХОДИ ЩОДО ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ В УКРАЇНІ

Вступ. Досить довгий час проблема захисту прав людини саме у сфері прав споживачів навіть у розвинених країнах вирішувалася лише частково, проте на сьогоднішній день, на прикладі цих країн ми бачимо, наскільки відповідна сфера важлива у житті суспільства. Нажаль, у вітчизняному просторі можна побачити велику кількість адміністративних правопорушень, які пов'язані безпосередньо з порушенням правил продажу товарів та надання послуг. Задоволення потреб споживачів у продовольчих та промислових товарах, побутових та комунальних послугах має здійснюватися на основі належного дотримання вимог до їх якості та безпеки, а також постійного контролю за цим з боку уповноважених державних органів. Більшість громадян щодня взаємодіють з різними установами та організаціями для задоволення своїх побутових потреб, що пов'язано з купівлею продуктів харчування та господарських товарів.

Огляд останніх досліджень. Питання адміністративно-правових заходів щодо захисту прав споживачів розглядалося багатьма вітчизняними вченими, серед яких можна виділити таких, як: В. Б. Авер'янов, Г. В. Атаманчук, С. С. Алексєєв, В. В. Копейчиков, С. Л. Лисенков, В. Ю. Назаренко, О. Ф. Скакун, О. В. Федорчак, Г. П. Фердман та ін.

Мета статті. Розгляд питання адміністративної відповідальності за правопорушення,

пов'язані з порушенням правил продажу товарів та надання послуг.

Виклад основних положень. На сьогоднішній день все життя людини, з чим би він не стикався, переважно пов'язане з правом [6]. Щодня ми вступаємо у різноманітні правовідносини, іноді навіть не усвідомлюючи цього. Купуючи продукти в магазині, ми укладаємо договір купівлі-продажу, користуємось послугами громадського транспорту, ми стаємо стороною в договорі перевезення, навіть заходячи в ліфт, ми користуємось житлово-комунальними послугами. У процесі здійснення таких щоденних дій ми набуваємо статусу споживачів товарів чи послуг. Права і свободи людини і громадянина встановлюються та гарантуються величезною кількістю нормативних актів, однак це не тягне за собою відсутності факту їх порушення та належного забезпечення у повному обсязі. Проблеми захисту прав споживача не втрачають актуальності протягом багатьох років, оскільки нерідко спостерігається їх систематичне порушення [4]. У світлі вказаного слід зробити висновок про те, що умови сучасного ринку вимагають докладного врегулювання відносин сторін у правовому полі.

Сфера споживання товарів та послуг є однією з найважливіших у структурі всієї економічної діяльності, оскільки абсолютно кожен громадянин виступає як споживач протягом усього свого життя, що визначає

логічну необхідність правового захисту його прав та законних інтересів. З цієї причини необхідно розібратися в ефективності механізму правового захисту інтересів споживачів та перспективі повернення кримінальної відповідальності за обман споживачів під час здійснення підприємницької діяльності на роздрібних ринках [3].

Пріоритет громадських інтересів у сфері захисту споживчих прав громадян визначено загальноновизнаним становищем споживача як найменш захищеною стороною у відносинах. Отже, як предмет захисту у разі слід розглядати як суб'єктивні права громадян, як споживачів, і їх охоронювані законом інтереси. Зважаючи на відсутність чіткого розмежування таких категорій як суб'єктивне право та охоронюваний законом інтерес, слід зазначити, що оскільки дотримання інтересів можливе лише шляхом реалізації відповідних прав, очевидно, що поняття «захист права» має на увазі під собою і захист інтересу, що охороняється законом [10].

З метою визначення сутності адміністративно-правового механізму забезпечення права споживача на захист, необхідно провести короткий аналіз організаційних і правових засобів, що утворюють даний механізм, до яких у свою чергу відносяться органи виконавчої влади, що здійснюють захист прав споживачів, а також адміністративно-правові заходи, спрямовані на захист прав споживачів [4].

Слід зазначити, що в цій статті поняття забезпечення права споживачів на захист розглядається у широкому значенні, куди включені запобіжні заходи, які вживаються уповноваженими державними органами до настання факту самого порушення суб'єктивного права та спрямовані на недопущення порушення правових норм, що встановлюють це суб'єктивне право, тобто дотримання громадського інтересу (інтересів нашого суспільства та держави) [7]. Потреба державного захисту прав споживачів викликана, з одного боку, необхідністю посилення охорони життя

та здоров'я фізичних осіб, а з іншого – економічними процесами, зокрема конкуренцією у сфері торгівлі, виробництва та законом співвідношення товару та його ціни. Розвиток ринкових відносин супроводжується насиченням ринку різноманітними товарами та послугами. Однак цей процес, поряд з позитивними моментами, неминуче призводить до зростання низки негативних тенденцій, що обмежують споживчі права громадян (введення в оману, продаж фальсифікованої продукції, надання послуг неналежної якості тощо) [9].

І хоча громадянин є центральною ланкою ринку і виступає замовником (споживачем) товарів, робіт і послуг, він найчастіше стає жертвою обману. Ця проблема безпосередньо пов'язана також із створенням потужної рекламної індустрії та розвитком засобів, розвитком інституту споживчого кредиту з високими ставками. Тому, в сучасних умовах розвитку економіки України, першорядним є правове регулювання соціально-економічних відносин, у тому числі захист прав споживачів як основних учасників ринкових відносин [1].

Отже, треба звернути увагу на те, які саме права має споживач в рамках українського законодавства.

Право на якість забезпечує споживачеві вилучення з товару (роботи, послуги) заявлених споживчих властивостей. Будь-який товар чи послуга повинні відповідати заявленим характеристикам. Якщо ж придбаний товар, робота, послуга не мають чіткого опису, то вони повинні бути придатними для тих цілей для яких зазвичай використовуються.

Наявність необумовлених недоліків у товарі є підставою для того, щоб повернути товар та пред'явити у встановлені терміни до продавця (виробника, уповноваженої організації або уповноваженого індивідуального підприємця, імпортера) такі вимоги: відшкодувати збитки, заподіяні внаслідок купівлі товару неналежної якості, компенсувати моральну шкоду, а також виплатити неустойку.

Аналогічні права надаються споживачеві у разі надання неякісної послуги, порушення строків виконання робіт (надання послуг) або у разі виконання робіт із вадами.

Право споживача на якість товару включає: ремонт та технічне обслуговування товару протягом терміну його служби заміна товару неналежної якості на товар належної якості пропорційне зменшення вартості товару у разі виявлення в товарі недоліків, про які продавець не повідомив, безоплатне усунення недоліків товару відмова від виконання договору купівлі-продажу та повернення сплаченої за товар суми.

Право споживача на якість роботи включає: безоплатне усунення недоліків виконаної роботи (наданої послуги), безоплатне виготовлення іншої речі або повторне виконання роботи зменшення ціни виконаної роботи (наданої послуги) при виявленні у ній недоліків.

Безпека товару (роботи, послуги) передбачає його безпеку для життя, здоров'я, майна споживача та навколишнього середовища за звичайних умов його використання, зберігання, транспортування та утилізації, а також безпеку процесу виконання роботи (надання послуги). Споживач має право те що, щоб товар (робота, послуга) не завдавав шкоди протягом терміну служби чи терміну придатності, а за їх відсутності – протягом десяти років із дня передачі товару (роботи) споживачеві.

Безпека забезпечується системою обов'язкових вимог, закріплених у нормативно-правових актах. Споживачеві гарантується відшкодування у повному обсязі шкоди, заподіяної життю, здоров'ю чи майну внаслідок недоліків чи незабезпечення безпеки товару (роботи, послуги), а також у зв'язку з використанням матеріалів, обладнання, інструментів та інших засобів, необхідних для виробництва товарів (виконання робіт, надання послуг). Збитки відшкодовуються понад неустойку (пені), встановлену законом або договором. Крім того, сплата неустойки та

відшкодування збитків не звільняють особу, яка порушила право споживача, від виконання в натурі покладених на нього зобов'язань перед споживачем. Збитки, заподіяні споживачеві у зв'язку з відкликанням товару (роботи, послуги), також відшкодовуються повному обсязі.

Споживачу гарантовано право вимагати надання необхідної та достовірної інформації, зокрема:

– про товар (роботу, послугу), у тому числі про основні споживчі властивості, про обов'язкове підтвердження відповідності товару вимогам технічних регламентів;

– про ціну та умови придбання;

– про гарантійний термін (якщо він встановлений), термін служби або термін придатності товару (роботи), про правила та умови ефективного та безпечного використання товару (роботи, послуги);

– про виробника, виконавця, продавця, включаючи найменування, адресу, ідентифікатори у вигляді номера ОГРН, ОГРНП, інформацію про ліцензію та режим роботи;

– про терміни для пред'явлення вимог щодо недоліків товару.

При укладанні договорів купівлі-продажу та договорів про виконання робіт (надання послуг) інформація про їх умови повинна доводитися до відома споживача у наочній та доступній формі.

Інформація, що надається споживачеві, про товари (роботи, послуги) повинна забезпечувати можливість їх правильного вибору. Якщо недостовірна чи неповна інформація призвела до заподіяння шкоди життю, здоров'ю та майну споживача або до неправильного вибору, то споживач має право вимагати розірвання договору та відшкодування шкоди та завданих збитків. Якщо споживачеві не вдалося домогтися дотримання прав у добровільному порядку, відповідна вимога підлягає розгляду в суді на вибір споживача:

– за місцезнаходженням організації або за місцем проживання індивідуального підприємця;

– за місцем проживання чи перебування споживача;

– за місцем укладання чи виконання договору.

У разі задоволення судом вимог споживача, які не було виконано продавцем добровільно, суд стягує з продавця штраф у розмірі 50% присудженої суми.

Так, фундаментальною основою, що визначає успіх державного управління у сфері захисту прав споживачів, є вдосконалення системи правових механізмів, за допомогою яких здійснюється впорядкованість суспільних відносин у цій сфері. Адміністративно-правове регулювання у сфері захисту прав споживачів як організаційно-управлінський інститут характеризується як сукупність:

– державних органів виконавчої влади, що реалізують функції управління у цій сфері;

– організаційно-правових норм, методів, процесів спільної прикладної діяльності учасників управління.

Національна система захисту прав споживачів – це сукупність органів державної виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань споживачів, повноваження яких визначені Законом про захист споживачів [2]. Елементи, що складають цю систему, здійснюють весь комплекс робіт з формування та реалізації національної політики у сфері захисту прав споживачів на федеральному, регіональному та муніципальному рівнях.

Адміністративно-правове регулювання у сфері захисту прав споживачів (розглядаючи відносини одним із учасників яких є орган, наділений юридично владними повноваженнями), використовує метод централізованого імперативного регулювання [10].

На сьогоднішній день не визначено саме поняття терміна «державна політика у сфері захисту прав споживачів», не визначено її основні напрямки у зв'язку з чим доцільним видається наступне визначення: державна політика у сфері захисту прав споживачів – це цілеспрямована діяльність органів державної

влади, із залученням громадських об'єднань громадян, орієнтованої на вирішення соціально-економічних завдань, що забезпечують організацію та управління процесами забезпечення та захисту споживчих прав громадян за допомогою адміністративно-правових та соціально-економічних форм та методів із дотриманням основ міжнародного та українського права [4].

Таким чином, нині в системі суспільних відносин Україні, як і в більшості країн зі стабільним соціально-політичним устроєм та послідовним курсом на розвиток ринкових інститутів – загалом створено базисні правові та організаційні механізми для дієвого та ефективного захисту прав та інтересів споживачів. Проте, існуюче в Україні нормативне правове регулювання у сфері захисту споживачів, а також продажу окремих видів товарів, надання послуг не повною мірою відповідає соціально-економічним потребам суспільства. Порядок розроблення та прийняття таких нормативних правових актів з урахуванням відкритості їх складу належним чином не регламентований [6].

Прийняті нормативні правові акти (як законодавчого, і підзаконного рівня) повною мірою забезпечують правове регулювання у сфері захисту прав споживачів, і навіть продажу окремих видів товарів, виконання, надання послуг. Немає однозначного розуміння відносин, які підпадають під дію законодавства про захист споживачів. Зазначена проблема, наприклад, актуальна стосовно відносин, що виникають при добровільному пенсійному страхуванні і накопичувальної складової системи обов'язкового пенсійного страхування. Поряд із правовим аспектом у державному управлінні, важливим є і його соціальне «насичення» [3].

Соціальний механізм у такому сенсі не тільки привертає увагу до правових, функціональних та організаційних закономірностей і процедур формування та реалізації державного управління, а й обумовлює необхідність визначення поряд, на основі та спільно

з ними для кожного управлінського явища його соціальної функції, соціальної цінності та ролі в громадський рух. На підтвердження актуальності зазначеного підходу державне управління у такій соціально значущій сфері як захист прав споживачів здійснюється на основі комплексного підходу за рахунок активного залучення громадянського суспільства до участі в реалізації механізму адміністративно-правового регулювання у зазначеній сфері [10].

З чого випливає, що політика у сфері захисту прав споживачів, яку проводить держава, покликана повною мірою сприяти досягненню стратегічної мети – підвищенню рівня життя населення, у тому числі за рахунок розвитку міжнародного співробітництва та міжнародного законодавства, що регулює спільні зусилля у справі захисту прав споживачів.

Аналізуючи сучасну судову практику з розгляду справ щодо захисту прав споживачів, варто зазначити, що ситуація в цій галузі залишається в досить жалюгідному стані. Не рідкісні випадки порушення прав громадян щодо отримання якісних послуг. Досить часто, споживачі в судовому порядку прагнуть захистити свої законні інтереси, оскільки самостійно врегулювати спірні ситуації неможливо [7].

Зважаючи на те, в сучасній судовій практиці нашої країни зібралася досить велика база таких справ, які прямо чи опосередковано ставляться до аспектів захисту прав споживачів [4].

Видається логічним висновок про системність деяких правопорушень, які найчастіше зустрічаються у вітчизняній судовій практиці. Зокрема, вважаємо за доцільне акцентувати увагу на таких прикладах:

- свідоме ухилення виконавця надати споживачеві вичерпну інформацію про ті чи інші види послуг;
- ухилення від надання оплачених послуг чи недобросовісне виконання взятих він зобов'язань;
- недотримання взятих зобов'язань;

– свідоме чи ненавмисне зміна умов співробітництва з клієнтом, у якому він відчуває незручності чи дискомфорт [3].

Також треба звернути увагу на те, що в умовах активного розвитку та вдосконалення інформаційного суспільства, а також еволюції та процвітання науки та сучасних технологій, варто прояснити питання про застосування відповідальності за порушення прав споживачів у сфері інтернет-послуг. На сьогоднішній день купівля товарів через інтернет магазини з оплатою товарів електронними платіжними засобами стає все більш актуальною та доступною [5].

При цьому слід зазначити, що у КУпАП немає окремої статті та, відповідно, немає покарання за це правопорушення. Для притягнення до відповідальності недостатньо встановлення фактів порушення прав споживачів. Сьогодні на законодавчому рівні відсутня єдина база даних, в якій споживач міг би отримати детальну інформацію про інтернет-магазин та його продавця [9].

До таких сайтів та інтернет магазинів не встановлені вимоги, згідно з якими можна було б отримати достатню інформацію про куплений товар, його характеристики, безпеку та якість.

Крім того, серйозними проблемами в реалізації зазначеного права виступають недооцінка багатьма відомствами превентивної функції інформаційного механізму щодо підвищення рівня правової свідомості населення, недостатнє використання органами державної влади превентивних можливостей законодавства про адміністративні правопорушення у запобіганні порушенням прав громадян [2].

Особливу увагу в питанні організації комплексного підходу до створення системи розвитку споживчої грамотності слід приділити важливості налагодження конструктивної взаємодії всіх складових національної системи захисту прав споживачів, до якої входять державні федеральні органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, громадські об'єднання споживачів. Для вирішення

зазначених проблем, у першу чергу необхідно усунути прогалини в законодавстві, що регулює сферу захисту прав споживачів [5].

Так, на сьогоднішній день законодавством чітко визначено основні елементи системи захисту споживчих прав громадян, водночас відсутнє визначення такого поняття, як «політика у сфері захисту прав споживачів», не визначено її принципи, основні напрямки, порядок формування та координації діяльності її реалізації.

Основу будь-якої системи права становлять регулятивні правовідносини. У структурі таких правовідносин є юридичні факти, які спочатку не заборонені. Порівнюючи моделі поведінки правопорушників із правомірними діями, держава дійшла висновку про те, чи порушуються правові норми [7]. Якщо порушення відбувається, то наступають охоронні правовідносини, коли будь-яке неправомірне діяння аналізується з позиції протиправності. У разі встановлення конкретного складу правопорушення застосовував права примушує особу нести певні несприятливі наслідки за допомогою встановлення адміністративного стягнення певного виду та розміру. Така діяльність держави реалізується у застосуванні матеріальних та процесуальних норм на практиці [10].

На основі аналізу процесу встановлення адміністративної відповідальності та накладання адміністративного стягнення ми можемо правильно вказати на їх взаємозв'язок. Призначуване адміністративне стягнення певного виду та розміру виступає лише зовнішньою формою правового вираження адміністративної відповідальності та її примусовим заходом [3].

Висновки. Сучасний період характеризується постійною і безперервною роботою, яка проводиться державою з удосконалення контрольно-наглядової діяльності та усунення адміністративних бар'єрів. Однак, у прагненні підвищити ефективність державного управління в рамках соціально-

економічного розвитку держави не враховується та обставина, що існуючий механізм адміністративно-правового захисту прав та законних інтересів споживачів лише через реалізацію контрольно-наглядової функції, на жаль, не забезпечує ефективного попередження порушення прав споживачів через постійну зміну правового поля, що впливає на умови реалізації владних повноважень державних органів.

На сьогоднішній день недостатньо врегульовано питання про механізми забезпечення узгодженої взаємодії та між самими органами публічної влади всіх рівнів при вирішенні питань, пов'язаних із забезпеченням захисту прав громадян-споживачів. Так звана, «споживча освіта» на користь споживачів може бути здійснена тільки в рамках державної політики, провідниками якої мають стати, насамперед, органи освіти, уповноважені державні органи, громадські споживчі об'єднання, кошти масової інформації.

При цьому реалізація державної політики у сфері розвитку споживчої грамотності диктує необхідність мобілізації сил самого суспільства. Одним з важливих напрямків діяльності у вирішенні наявних проблем є відпрацювання ефективних механізмів взаємодії зазначених органів та організацій з питань розвитку грамотності споживачів, формування загальної стратегії реалізації комплексу взаємопов'язаних правових, економічних, соціально-культурних та організаційних заходів, спрямованих на ефективне припинення порушень прав споживачів, удосконалення законодавства України у зазначеній сфері, механізму реалізації споживчих прав громадян. У таких умовах очевидна необхідність розробки комплексної державної програми захисту прав споживачів, що передбачає рішення у рамках єдиного задуму питань розвитку системи правового освіти та інформування громадян, виховання споживчої культури населення.

Анотація

У статті досліджено питання адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з порушенням правил продажу товарів та надання послуг.

Наголошено, що сфера споживання товарів та послуг є однією з найважливіших у структурі всієї економічної діяльності, оскільки абсолютно кожен громадянин виступає як споживач протягом усього свого життя, що визначає логічну необхідність правового захисту його прав та законних інтересів. З цієї причини необхідно розібратися в ефективності механізму правового захисту інтересів споживачів та перспективі повернення кримінальної відповідальності за обман споживачів під час здійснення підприємницької діяльності на роздрібних ринках. Зазначено, що розвиток ринкових відносин супроводжується насиченням ринку різноманітними товарами та послугами. Однак цей процес, поряд з позитивними моментами, неминуче призводить до зростання низки негативних тенденцій, що обмежують споживчі права громадян (введення в оману, продаж фальсифікованої продукції, надання послуг неналежної якості тощо). Визначено, що адміністративно-правове регулювання у сфері захисту прав споживачів використовує метод централізованого імперативного регулювання. Аргументовано, що адміністративно-правове забезпечення у сфері захисту прав споживачів – це цілеспрямована діяльність органів державної влади, із залученням громадських об'єднань громадян, орієнтованої на вирішення соціально-економічних завдань, що забезпечують організацію та управління процесами забезпечення та захисту споживчих прав громадян за допомогою адміністративно-правових та соціально-економічних форм та методів із дотриманням основ міжнародного та українського права.

Констатовано, що серйозними проблемами в реалізації прав споживачів виступають недооцінка багатьма відомствами превентивної функції інформаційного механізму щодо підвищення рівня правової свідомості населення, недостатнє використання органами державної влади превентивних можливостей законодавства про адміністративні правопорушення у запобіганні порушенням прав громадян. В рамках статті також піднято питання про застосування відповідальності за порушення прав споживачів у сфері інтернет-послуг. На сьогоднішній день купівля товарів через інтернет магазини з оплатою товарів електронними платіжними засобами стає все більш актуальною та доступною. Наголошено, що на сьогоднішній день недостатньо врегульовано питання про механізми забезпечення узгодженої взаємодії та між самими органами публічної влади всіх рівнів при вирішенні питань, пов'язаних із забезпеченням захисту прав громадян-споживачів. Також зазначено, що споживча освіта на користь споживачів може бути здійснена тільки в рамках державної політики, провідниками якої мають стати, насамперед, органи освіти, уповноважені державні органи, громадські споживчі об'єднання, кошти масової інформації.

Ключові слова: адміністративне законодавство, адміністративно-правове забезпечення, захист прав споживачів, економіка, типологія, адміністративне правопорушення.

Khalnov A.S., Rachynska I.M. Administrative and legal measures to protect consumer rights in Ukraine

Summary

The article examines the issue of administrative responsibility for offenses related to the violation of the rules for the sale of goods and the provision of services.

It is emphasized that the sphere of consumption of goods and services is one of the most important in the structure of all economic activity, since absolutely every citizen acts as a consumer throughout his life, which determines the logical necessity of legal protection of his rights and legitimate interests.

For this reason, it is necessary to understand the effectiveness of the mechanism of legal protection of consumers' interests and the prospect of returning criminal liability for deceiving consumers during business activities in retail markets. It is noted that the development of market relations is accompanied by saturation of the market with various goods and services. However, this process, along with positive moments, inevitably leads to the growth of a number of negative trends that limit the consumer rights of citizens (misleading, sale of counterfeit products, provision of services of inadequate quality, etc.). It was determined that administrative and legal regulation in the field of consumer rights protection uses the method of centralized imperative regulation. It is argued that administrative and legal support in the field of consumer rights protection is a purposeful activity of state authorities, with the involvement of public associations of citizens, focused on solving socio-economic tasks, which ensure the organization and management of the processes of ensuring and protecting consumer rights of citizens with the help of administrative-legal and socio-economic forms and methods in compliance with the principles of international and Ukrainian law.

It was established that the underestimation by many departments of the preventive function of the information mechanism to increase the level of legal awareness of the population, the insufficient use by state authorities of the preventive capabilities of the legislation on administrative offenses in preventing violations of citizens' rights are serious problems in the implementation of consumer rights. Within the framework of the article, the issue of the application of liability for violation of consumer rights in the field of Internet services was also raised. Today, buying goods through online stores with payment for goods by electronic means of payment is becoming more and more relevant and accessible. It was emphasized that to date, the issue of mechanisms for ensuring coordinated interaction between public authorities of all levels in solving issues related to ensuring the protection of the rights of citizens-consumers has not been sufficiently settled. While consumer education for the benefit of consumers can be carried out only within the framework of state policy, the leaders of which should be, first of all, education bodies, authorized state bodies, public consumer associations, and mass media.

Key words: administrative law, administrative and legal support, consumer rights protection, economy, typology, administrative offence.

Список використаних джерел:

1. Кравченко А. Г. Адміністративно-правове регулювання в сфері забезпечення прав споживачів в Україні. Автореф. дис. канд. юрид. наук за спец. 12.00.07. адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Харківський національний університет внутрішніх справ, Харків, 2010. 19 с.
2. Добромислов Ю. Т. Адміністративно-правове регулювання у сфері захисту прав споживачів. Автореф. дис. канд. юрид. наук за спец. 12.00.07. адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Академія праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. Київ, 2011. 17 с.
3. Про захист прав споживачів: Закон України від 12 травня 1991 р. № 1023-ХІІ (в редакції Закону № 3161-IV від 01.12.2005 р.). *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 7. Ст. 84.
4. Господарський кодекс України: від 16 січня 2003 року № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18, № 19-20, № 21-22. Ст. 144.
5. Цивільний кодекс України: від 16 січня 2003 року № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № № 40-44. Ст. 356.

6. Актуальні проблеми товарознавства, торговельного підприємництва та захисту прав споживачів: міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. (Київ, 13 берез. 2014 р.): тези доповідей. Відп. ред. В. А. Осика. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. 197 с.
7. Толстоног В.В. Нормативно-правовий механізм державного управління захистом прав споживачів. *Вісник НАДУ*. 2015. № 2. С. 37–42.
8. Resolution 39/248 of the General Assembly entitled “Guidelines for Consumer Protection. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_903. (дата звернення: 07.04.2024).
9. Плахтій Ю, Байцар Р. Нормативно-правове забезпечення у сфері захисту прав споживачів. *Вимірвальна техніка та метрологія*. 2013. № 74. С. 88–91.
10. Яновицька Г. Б. Окремі аспекти адаптації законодавства України до законодавства ЄС у сфері захисту прав споживачів. *Особливості нормотворчих процесів в умовах адаптації законодавства України до вимог Європейського Союзу*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Херсон, 6–7 червня 2014 р.). Херсон. 2014. С. 87–90.